

Katarzyna Kowalska

Uniwersytet Łódzki

Wydział Nauk Geograficznych

kasiakowalska1386@gmail.com

PRÓBA SYNTETYCZNEJ OCENY ATRAKCYJNOŚCI TURYSTYCZNEJ REGIONU NA PRZYKŁADZIE KARELII PÓŁNOCNEJ (FINLANDIA)

Abstrakt: W artykule przedstawiono propozycję syntetycznej oceny atrakcyjności turystycznej regionów. To holistyczne podejście znalazło zastosowanie w pracy magisterskiej autorki, która posłużyła za przykład. Zaprezentowano wyniki badań ankietowych oraz waloryzacji bonitacji punktowej wykonane dla regionu Karelii Północnej. W podsumowaniu znalazła się próba oceny metod zastosowanych przez autorkę.

Słowa kluczowe: atrakcyjność turystyczna, waloryzacja według bonitacji punktowej, metody oceny atrakcyjności turystycznej, syntetyczna ocena atrakcyjności turystycznej, Karelia Północna (Finlandia).

1. WSTĘP

Środowisko geograficzne cechuje skomplikowana i niejednorodna struktura, dlatego do jego badań należy podchodzić w sposób systemowy (KOWALSKI 1996). Główną osią zainteresowań autorki była atrakcyjność turystyczna, którą przyjęto za ROGALEWSKIM (1977). Jest to pojęcie złożone i względne, uzależnione od warunków psychofizycznych odbiorcy.

Mimo wielu lat rozwoju badań nad turystyką, nadal brak syntetycznych mierników do określenia stopnia atrakcyjności turystycznej dużych jednostek przestrzennych. WARSZYŃSKA i JACKOWSKI (1978) spośród najczęściej ocenianych elementów wymieniają: walory turystyczne (główna metoda bonitacji punktowej), zagospodarowanie turystyczne (najczęściej analiza wielkości i struktury bazy noclegowej), dostępność komunikacyjną (możliwości, czas oraz koszty dojazdu), wielkość i strukturę ruchu turystycznego (osobonoclegi, liczba przyjazdów, liczba turystów na jedno miejsce noclegowe, sezonowość), wielkość i sposób użytkowania terenu, wielkość dochodów z turystyki, strukturę zawodową i wielkość zatrudnienia w sektorze turystycznym oraz długość szlaków turystycznych.

2. METODY OCENY ATRAKCYJNOŚCI TURYSTYCZNEJ

Pierwsze naukowe próby kompleksowej oceny atrakcyjności środowiska przyrodniczego na potrzeby tury-

styki podejmowano w okresie międzywojennym. Dopiero w latach 60. XX w. pojawiły się opracowania traktujące atrakcyjność turystyczną obszarów z punktu widzenia różnych kryteriów oraz założeń metodologicznych. Takie badania podejmowali m.in. Mileska, Bajcar i Marsz. Ważnym momentem był rok 1974, kiedy WARSZYŃSKA po raz pierwszy przedstawiła tzw. metodę modelową. Od lat 80. obserwuje się próby oceny środowiska w sposób bardziej kompleksowy niż przedtem. Podobnie w ocenie atrakcyjności regionu, poza opisem obszaru, stosuje się metodę bonitacji, dzięki której można bardziej obiektywnie ocenić atrakcyjność danej jednostki przestrzennej (KOWALSKI 1996).

Autorka zwróciła szczególną uwagę na metodę bonitacji punktowej, która pozwala na grupowanie cech o różnych mianach oraz łączenie cech jakościowych i ilościowych. Metodę bonitacji stosuje się dość powszechnie. Metoda ta obok zalet ma jednak także wady. Przede wszystkim jest to brak jednolitego systemu ustalania kryteriów oraz skali ich wartości. Z tego powodu niemożliwe jest porównywanie wyników badań kilku autorów (nawet dla tego samego obszaru). Na ostateczny wynik waloryzacji ma też wpływ liczba ustalonych przedziałów oraz kryteriów wziętych pod uwagę (MICHOWIAK 2004, WARSZYŃSKA 1974). Ocena cech jakościowych, mimo największych starań autorów, pozostaje oceną subiektywną.

3. PROPOZYCJA SYNTETYCZNEJ EWALUACJI ATRAKCYJNOŚCI TURYSTYCZNEJ REGIONU

Głównym celem autorki było wypracowanie jak najbardziej obiektywnego sposobu oceny atrakcyjności turystycznej regionu na przykładzie Karelii Północnej w Finlandii¹. W tym celu połączono kilka metod, aby wiele aspektów analizować równocześnie i na tej podstawie wyciągać jak najpełniejsze wnioski. Pierwszym elementem były badania ankietowe dotyczące postrzegania regionu przez Finów oraz obcokrajowców, które dały subiektywny obraz odbioru Karelii Północnej. Drugi element stanowiło ujęcie bardziej obiektywne, na które składały się: analiza atrakcyjności obszaru metodą waloryzacji według bonitacji punktowej, pozyskanie danych dotyczących wielkości ruchu turystycznego, inwentaryzacja terenu w zakresie infrastruktury turystycznej i paraturystycznej, analiza dostępności zewnętrznej i wewnętrznej regionu, a także analiza opisowa zebranej literatury. Wszystkie te elementy pozwoliły skonstruować serię wykresów, tabel i map, które umożliwiły odpowiedzenie na pytanie: czy Karelia Północna jest rzeczywistym regionem turystycznym? Bezpośrednim następstwem tego pytania było uzyskanie odpowiedzi, jakie miejsca przyciągają najczęściej turystów lub jakie formy aktywności podejmowane na danym obszarze wynikają z potrzeb turystycznych. Autorka chciała odpowiedzieć również na pytania, co przyciąga turystów do badanego regionu, a co ich do niego zniechęca. Ważnym celem było ukazanie przyczyn tego, że w pewnych miejscach i na określonych obszarach koncentruje się ruch turystyczny.

Na podstawie analizy i obliczeń wykonane zostały mapy cząstkowe oraz mapa syntetyczna. Na mapach cząstkowych przedstawione zostały obszary najbardziej atrakcyjne przyrodniczo oraz antropogenicznie, a także dostępność komunikacyjna. W wyniku zsumowania punktów dotyczących wszystkich elementów stworzono ogólną mapę prezentującą atrakcyjność turystyczną regionu. Dzięki zastosowaniu map cząstkowych można uzyskać jasny obraz cech decydujących o atrakcyjności turystycznej badanego regionu. Badania ankietowe pozwoliły zbadać znacznie więcej aspektów i walorów regionu, np. wydarzenia kulturalne. Ciekawe wyniki uzyskano dzięki przeankietowaniu równocześnie mieszkańców Finlandii (turyści krajowi) oraz obcokrajowców (turyści zagraniczni).

Dwa podstawowe elementy wykorzystane do oceny atrakcyjności turystycznej regionu uzupełniono o dane liczbowe uzyskane z różnych instytucji, np. z parków narodowych (dane o wielkości ruchu turystycznego), Fińskiej Izby Turystyki, muzeów oraz obiektów noclegowych. Dokonano również wnikliwej analizy literatury dotyczącej regionu, wykonano ba-

dania bezpośrednie (obserwacje uczestniczące, rozmowy z różnymi osobami, m.in. z pracownikami parków narodowych w celu osobistej weryfikacji faktycznego stanu zagospodarowania i jego jakości), obliczono wskaźniki turystyczne, a także przeanalizowano informacje podawane na oficjalnych stronach internetowych (obiektów noclegowych, muzeów, parków narodowych itp.).

4. PRZYKŁAD KARELII PÓŁNOCNEJ (FINLANDIA)

Karelia jest krainą historyczną, która znajduje się obecnie po dwóch stronach granicy państwowej Finlandii i Rosji (rys. 1). Większa część, znana jako Republika Karelii, pozostaje po stronie rosyjskiej, natomiast niewielki jej fragment znajduje się po stronie fińskiej i jest ona nazywana Karelią Zachodnią lub też Karelią Fińską. Karelia Północna jest częścią Karelii Fińskiej i zajmuje obszar o powierzchni 21 585 km².

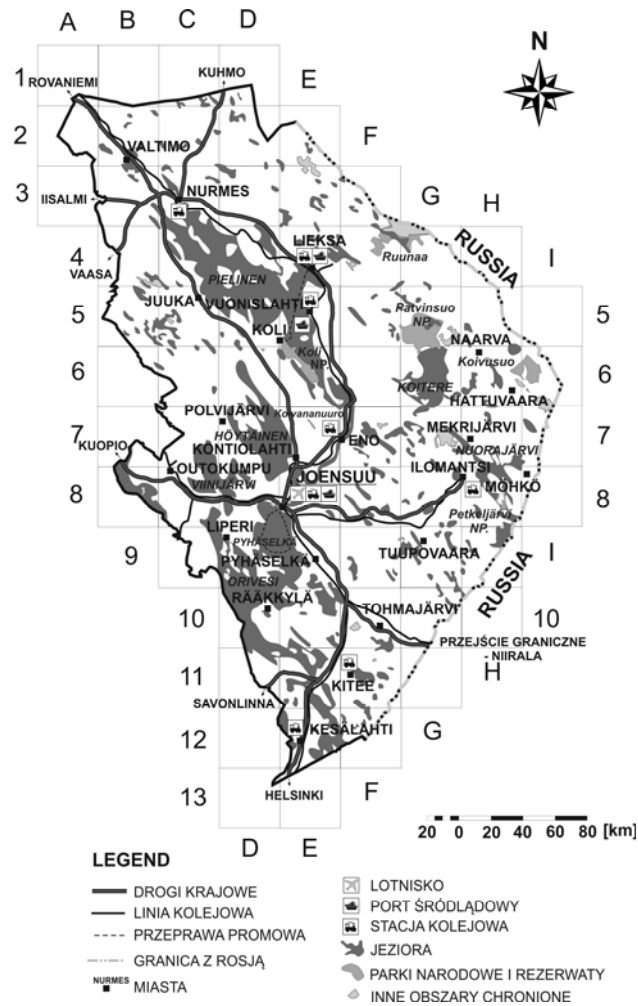
Rys. 1. Położenie Karelii Północnej na mapie administracyjnej Finlandii

Źródło: opracowanie własne na podkładzie z d-maps.com; 20.04.2010

Karelia Północna podzielona została na 19 mniejszych jednostek zwanych po fińsku *kunta* (odpowiednik polskiej gminy miejsko-wiejskiej). W Karelii Północnej mieszka obecnie ok. 175 000 osób. Stolicą regionu jest Joensuu, które liczy 72 791 mieszkańców (stan na 2010 r.). Poza nim do największych miast regionu należą: Lieksa, Kitee, Nurmes oraz Outukumpu (VIR-TAMO, VUORJOKI 2005; rys. 2).

przełądowo-topograficzną w skali 1 : 250 000 *Tiekartta 6 (Savonlinna-Joensuu)* oraz 9 (*Kuopio-Nurmes*) (2007). Bazę do stworzenia siatki pól podstawowych stanowiła siatka topograficzna mapy. Obszar podzielony został na 74 kwadratowe pola podstawowe, mierzące 20 km x 20 km każde. Każdemu z pól przypisana została odpowiadająca mu liczba punktów bonitacyjnych uzyskanych w drodze przeprowadzonych obliczeń. Autorka podzieliła kryteria opisujące krajobraz na trzy grupy: elementy przyrodnicze (14), elementy antropogeniczne (19) oraz dostępność komunikacyjną (siedem elementów; tab. 1). Za walory przyrodnicze każdemu kwadratowi mogło zostać przyznanych maksymalnie 35 pkt., za elementy antropogeniczne 36 pkt. oraz za dostępność komunikacyjną 6 pkt. W ostatniej grupie znalazły się dwa elementy: linia kolejowa (przechodząca przez dany kwadrat, jednak bez stacji kolejowej) oraz lotnisko (nadmierny hałas), za które przyznane zostały punkty ujemne.

Mapa waloryzacji elementów środowiska przyrodniczego ukazuje, że pod tym względem jest to obszar bardzo atrakcyjny (rys. 3). Kwadraty bardzo oraz wybitnie atrakcyjne zajmują 70% powierzchni regionu (52 pola). Pola charakteryzujące się mniejszą atrakcyjnością przyrodniczą znajdują się jedynie na peryferiach. Część północna badanego obszaru jest bardziej atrakcyjna niż część południowa.

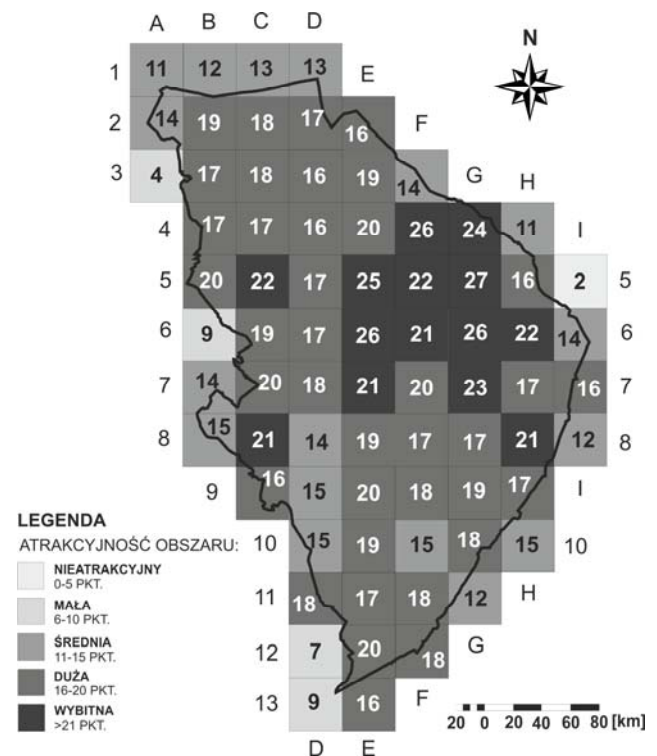

Rys. 2. Sieć komunikacyjna oraz najważniejsze miejscowości Karelii Północnej

Źródło: opracowanie własne na podstawie map *Tiekartta 6 (Savonlinna-Joensuu)* oraz 9 (*Kuopio-Nurmes*), 2007

Tradycje, stare obrzędy i zwyczaje są tu obecne i wyraźniejsze niż gdziekolwiek indziej (LEHTIPUU 1996). Do dziś spośród innych fińskich regionów Karelię wyróżniają: kuchnia, stroje ludowe, krajobrazy narodowe, cerkwie, kapliczki, klasztory i cmentarze prawosławne, dialekt, tradycje, zwyczaje, rękodzieło, obrzędy, święta prawosławne, sztuka i pieśni (runa). Jest to także historyczne miejsce narodzin „Kalevali” (RAIVO 2002).

W celu wykonania waloryzacji według bonitacji punktowej autorka wykorzystwała dwuczęściową mapę

Rys. 3. Waloryzacja elementów środowiska przyrodniczego Karelii Północnej według bonitacji punktowej

Źródło: opracowanie własne na podstawie map *Tiekartta 6 (Savonlinna-Joensuu)* oraz 9 (*Kuopio-Nurmes*), 2007

Tabela 1. Elementy brane pod uwagę podczas waloryzacji według bonitacji punktowej

Grupa elementów	Podgrupa elementów	Elementy	Liczba punktów
Elementy przyrodnicze	hydrografia	liczba jezior	0-3
		powierzchnia jezior (%)	0-3
		urozmaicenie linii brzegowej	0-4
		liczba rzek	0-3
		łączna długość rzek	0-3
		powierzchnia bagien (%)	0-3
	geologia i geomorfologia	liczba wysp na jeziorach	0-3
		liczba pagórków	0-3
		kaniony	0-1
	obszary leśne	złoża minerałów, kopalnie	0-1
		powierzchnia lasów (%)	0-2
		parki narodowe (liczba)	0-2
powierzchnia parków narodowych (%)		0-3	
		liczba rezerwatów	0-1
Maksymalna łączna liczba punktów za elementy przyrodnicze			35
Elementy antropogeniczne	sieć osadnicza	liczba miast	0-1
		liczba wsi	0-2
	szlaki turystyczne	szlaki natury	0-2
		liczba szlaków pieszych	0-1
		liczba szlaków rowerowych	0-1
		liczba szlaków wodnych	0-1
		liczba szlaków narciarskich	0-1
		łączna długość szlaków pieszych	0-3
		łączna długość szlaków rowerowych	0-3
		łączna długość szlaków wodnych	0-3
	zagospodarowanie turystyczne	łączna długość szlaków narciarskich	0-3
		muzea	0-3
		pomniki	0-1
		wieże do obserwacji ptaków	0-1
		punkty informacji turystycznej	0-1
		hotele	0-3
		pole golfowe/stadnina koni/ kąpielisko	0-2
		wiaty turystyczne	0-1
zabytki architektury i inne	0-3		
Maksymalna łączna liczba punktów za elementy antropogeniczne			36
Dostępność komunikacyjna	elementy infrastruktury komunikacyjnej	przeprawa promowa	0-1
		port śródlądowy	0-1
		lotnisko	-1-0
		stacja kolejowa	0-1
		linia kolejowa	-1-0
		autostrada	0-1
		droga główna	0-2
Maksymalna łączna liczba punktów za dostępność komunikacyjną			6
Maksymalna łączna liczba punktów za wszystkie elementy			77

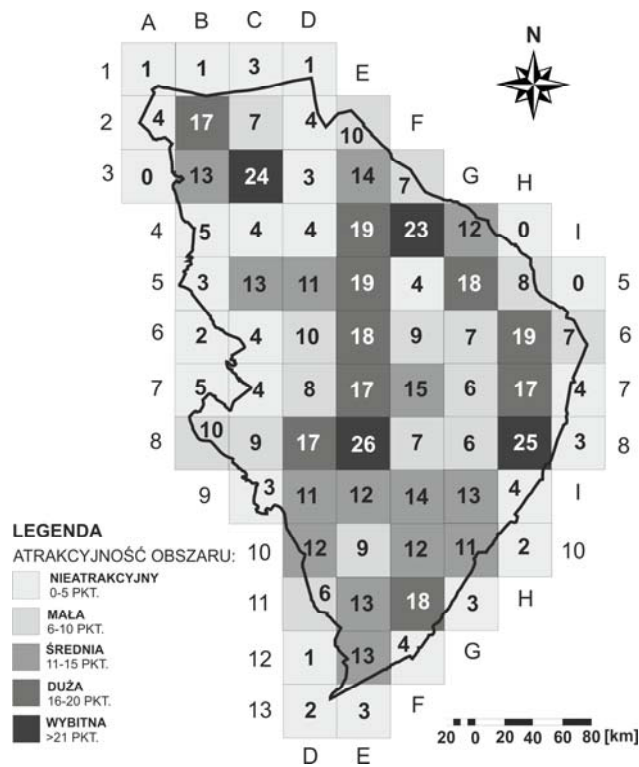
Źródło: opracowanie własne.

Pola wybitnie atrakcyjne to tereny najbardziej dzikie, naturalne, gdzie znaczne powierzchnie są pod ochroną. W tej części zlokalizowane są parki narodowe: Koli (E5, E6), Patvinsuo (G5, G6) oraz Petkeljärvi (H8), rezerваты Kolvanonuuro (E7) i Koivusuo (H6), a także obszar wędrownkowy Ruunaa (F4, G4; por. rys. 2). Ogólna wysoka atrakcyjność przyrodnicza wynika z tego, że region Karelii Północnej znajduje się w obrębie największego europejskiego pojezierza,

zwanego Pojezierzem Fińskim. Jeziora są miejscem wypoczynku, plażowania, łowienia ryb, żeglugi, kajakarstwa oraz kąpeli, a na rzekach odbywają się spływy kajakowe i raftingi. Ogólną wartość przyrodniczą regionu podnoszą także ogromne powierzchnie leśne, które stanowią dobre miejsce dla spacerów oraz zbierania runa leśnego. Znaczenie walorów przyrodniczych Karelii pozwala zrozumieć nacisk fińskich władz i organizacji na rozwój turystyki zrównoważo-

nej. Przyroda jest bezcennym dobrem wspólnym, które powinno być dostępne również dla przyszłych pokoleń.

Mapa bonitacji elementów antropogenicznych prezentuje się zupełnie inaczej (rys. 4). Obszary wybitnie oraz bardzo atrakcyjne obejmują zaledwie 14 pól (tj. 19% regionu), natomiast pola nieatrakcyjne lub mało atrakcyjne stanowią aż 56% Karelii Północnej.

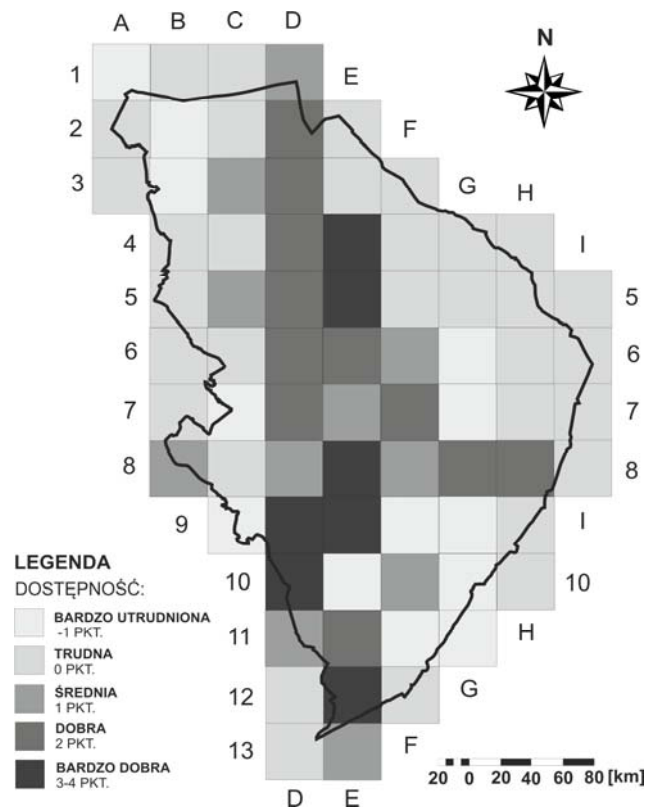

Rys. 4. Waloryzacja elementów antropogenicznych w Karelii Północnej według bonitacji punktowej
 Źródło: opracowanie własne na podstawie map Tiekartta 6 (Savonlinna-Joensuu) oraz 9 (Kuopio-Nurmes), 2007

Najbardziej atrakcyjne antropogenicznie regiony nie są też tak silnie skoncentrowane jak przyrodnicze. Najlepiej zagospodarowany turystycznie jest pas ciągnący się od Joensuu (E8) do Lieksy (E4) oraz drugi, mniejszy, na wschodzie, obejmujący: Ilomantsi, Mekrijärvi oraz Hattuvaare (H8-H6).

Obserwuje się oczywistą prawidłowość w rozłożeniu walorów antropogenicznych, która koreluje z rozmieszczeniem sieci osadniczej, przebiegiem ciągów komunikacyjnych (por. rys. 2) oraz infrastrukturą umożliwiającą korzystanie z walorów przyrodniczych (szlaki turystyczne, muzea, domki letniskowe, punkty informacji turystycznej). Najciekawsze są okolice Joensuu (E8), Nurmes (C3), Ilomantsi (H8) oraz rezerwatu Ruunaa (F4). Do bardzo atrakcyjnych zalicza się też pole Mekrijärvi (H7), Hattuvaary (H6), Lieksy (E4) czy Vuonislahti (E5).

Dzięki odrębnej waloryzacji Karelii Północnej pod względem dostępności komunikacyjnej wewnętrznej łatwo zauważyć, do których obszarów łatwo się dostać (rys. 2 i 5). Wyraźnie wyróżnia się centralnie położony pas południkowy (D, E) oraz nieco słabiej pas centralny równoleżnikowy (8, Outokumpu-Ilomantsi). Wynika to przede wszystkim z przebiegu głównych osi drogowych oraz kolejowych. Najlepiej skomunikowane z całym regionem jest Joensuu, gdzie znajduje się lotnisko, główny dworzec kolejowy i autobusowy oraz węzeł drogowy. Jak wynika z mapy (rys. 5), najbardziej utrudniony jest dojazd do małych miejscowości położonych w zachodniej, północno-wschodniej oraz południowo-wschodniej części regionu.

Rys. 5. Waloryzacja dostępności komunikacyjnej według bonitacji punktowej na terenie Karelii Północnej
 Źródło: opracowanie własne na podstawie map Tiekartta 6 (Savonlinna-Joensuu) oraz 9 (Kuopio-Nurmes), 2007

Warto podkreślić, że obszary wybitnie atrakcyjne przyrodniczo (np. Ruunaa, Patvinsuo czy Koivusuo) położone w północno-wschodniej Karelii są trudno dostępne. Prowadzą do nich jedynie utwardzone drogi kołowe. Jednocześnie pas w pobliżu granicy z Rosją jest podmokły oraz szczególnie chroniony (jest to także zewnętrzna granica Unii Europejskiej), co tłumaczy jego niedostępność. Ważnym ułatwieniem komunikacyjnym jest możliwość przeprawy promowej latem (a drogą kołową po jeziorze zimą) pomiędzy Koli a Lieksą.

Zsumowanie punktów przyznanych za elementy przyrodnicze, antropogeniczne oraz dostępność komunikacyjną pozwoliło stworzyć ogólną mapę waloryzacji bonitacji punktowej regionu Karelii Północnej (rys. 6). Najbardziej jest ona zbliżona do mapy przedstawiającej walory przyrodnicze (w tym przypadku).

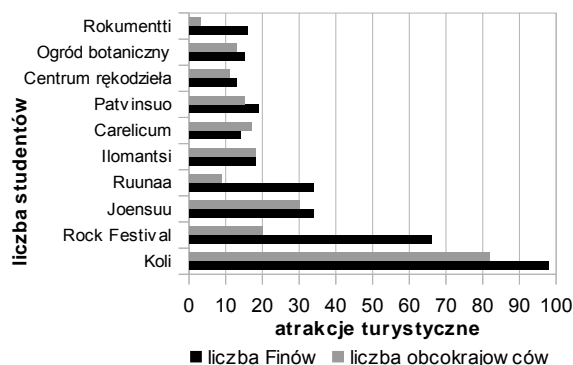
Pola wybitnie i bardzo atrakcyjne zajmują 34% badanego obszaru. Ruch turystyczny w Karelii powinien się zatem koncentrować na tej 1/3 powierzchni obszaru. Wybijają się szczególnie część centralna z Joensuu oraz północno-wschodnia, gdzie znajdują się parki narodowe, rezerwy i inne obszary chronione. Część zachodnia Karelii jest znacznie mniej atrakcyjna.

Kolejnym elementem syntetycznej oceny atrakcyjności turystycznej omówionego regionu były badania jego percepcji turystycznej. Ankiety przeprowadzone zostały przez autorkę w stolicy Karelii Północnej, w Joensuu. Badania odbywały się od 20 stycznia 2009 do 30 kwietnia 2009 r. Przeprowadzono je w sposób dwutorowy – bezpośrednio (148 osób) oraz pośrednio, za pomocą poczty elektronicznej (52 osoby). Badaniom ankietowym poddano łącznie 200 osób, w tym 100 Finów oraz 100 studentów przybyłych do Joensuu z zagranicy. Przeankietowano łącznie 115 kobiet oraz 85 mężczyzn. Ankieta była przeprowadzana w języku angielskim. Wśród ankietowanych studentów zagranicznych znalazły się osoby z 25 różnych państw, najliczniej reprezentowane były Polska, Hiszpania, Niemcy i Czechy. Wszyscy ankietowani znajdowali się w przedziale wiekowym od 19–30 lat. Średnia wieku ankietowanych wyniosła 23,6 lat.

Spośród wszystkich ankietowanych 75% uważa, że Karelia jest dla nich atrakcyjna turystycznie. Osobno zbadano atrakcyjność obiektów naturalnych, miejscowości oraz wydarzeń kulturalno-rozrywkowych. Za najbardziej atrakcyjne studenci uważają (807 pkt., 180 osób) Koli. Ponaddwukrotnie mniej punktów otrzymał Ilosaari Rock Festival (332 pkt., 86 osób). Na trzecim miejscu znalazło się Joensuu (186 pkt., 61 osób). Określenie „Joensuu” obejmuje miasto wraz ze wszystkimi jego atrakcjami oraz możliwościami rekreacji. Wśród najbardziej atrakcyjnych miejsc w Karelii znalazły się również Ruunaa, Ilomantsi oraz Patvinsuo. Ogółem wyróżniono siedem obiektów przyrodniczych, dwa miasta (Joensuu oraz Ilomantsi), dwa wydarzenia (Ilosaari Rock Festival i Rokumentti) oraz cztery obiekty z samego Joensuu: Carelicum, centrum rękodzieła, port i rynek. Istotnym elementem całego badania było przyjrzenie się różnicom w postrzeganiu Karelii Północnej przez Finów oraz przez studentów zagranicznych (rys. 6).

Ze względu na specyfikę kraju, jakim jest Finlandia zbadano także atrakcyjność elementów zwiększających popyt turystyczny w Karelii. Największą popularnością cieszą się piesze wycieczki. Dla obu grup atrakcją Karelii jest sauna, najlepiej z możliwością ką-

pieli w jeziorze (latem) lub w przeręblu (zimą). Jest to element fińskiej kultury oraz tożsamości, nieodłączna część życia codziennego, lekarstwo na choroby, ale także niepowtarzalne przeżycie. Finowie za atrakcję zimową uważają również długie wycieczki na nartach biegowych. Na kolejnych miejscach znalazły się letnie kąpiele w rzekach i jeziorach oraz wypoczynek w domkach letniskowych. Dla wielu osób atrakcją jest również jazda na łyżwach. Karelię wyróżniają też: lokalne rękodzieło (np. druciane świeczniki), muzyka (np. folkowa z Rääkyli, utwory Sibeliusa) oraz lokalna kuchnia (np. *karjalanpiirakka, pulla*). Zabytki architektury to głównie stare drewniane domy (niektóre wykorzystywane jako muzea lub sklepy), cerkwie i kościoły protestanckie. Nie są one na najważniejszym celu wycieczek, gdyż turystyka w Karelii koncentruje się przede wszystkim wokół walorów przyrodniczych. Promuje się głównie ekoturystykę oraz turystykę aktywną.

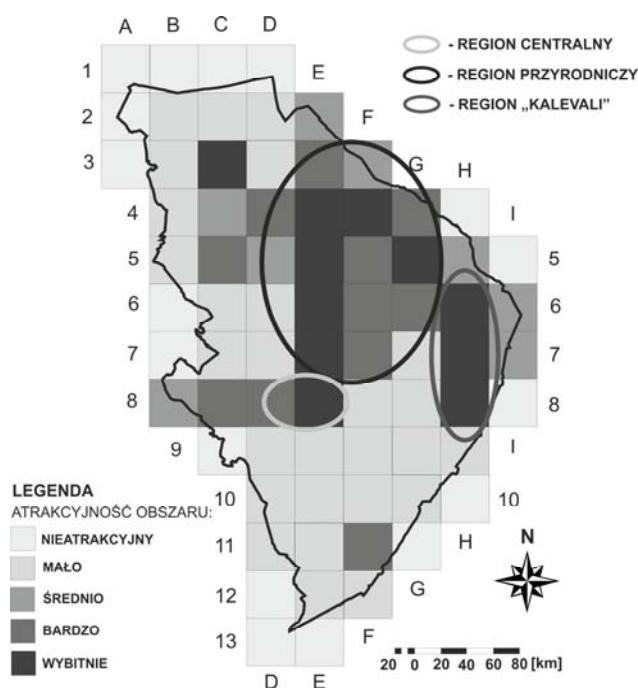
Rys. 6. Największe atrakcje turystyczne w regionie Karelii Północnej wg fińskich oraz zagranicznych studentów

Źródło: opracowanie autorki na podstawie badań własnych

Ankietowanych poproszono także o wymienienie przeszkód w eksploracji regionu. Zarówno studenci fińscy, jak i z zagranicy uważają, iż głównymi przeszkodami w eksploracji turystycznej Karelii Północnej jest niedostateczna informacja na jej temat, zbyt mała promocja regionu oraz utrudniona dostępność komunikacyjna do wielu miejsc i obiektów. Dużą przeszkodą dla studentów zagranicznych są także wysokie ceny.

Podsumowaniem niniejszej ankiety było pytanie dotyczące uszeregowania w kolejności od 1 do 5 największych atrakcji turystycznych regionu Karelii Północnej. Na jego podstawie stworzono wykresy oraz mapę najbardziej atrakcyjnych obszarów w Karelii wg ankietowanych (rys. 7).

Spośród ok. 19 mln turystów (krajowi oraz zagraniczni łącznie; w 2009 r.) zwiedzających Finlandię, prawie 0,5 mln co roku dociera do Karelii Północnej (w tym 50 533 obcokrajowców; tab. 2). Liczba Pola-

Rys. 7. Kompilacja wyników waloryzacji bonitacji punktowej wykonanej na podstawie map oraz interpretacji graficznej wyników badań ankietowych
 Źródło: opracowanie własne

Tabela 2. Liczba turystów zagranicznych wg krajów, którzy odwiedzili Karelię Północną w latach 2007–2009

Kraj pochodzenia	2007 r.		2008 r.		2009 r.	
	l. turystów	% TZ ^{1a}	l. turystów	% TZ ^b	l. turystów	% TZ ^c
Australia	243	0,42	299	0,55	138	0,27
Kanada	709	1,21	233	0,43	224	0,44
Czechy	1 130	1,93	571	1,05	284	0,56
Norwegia	797	1,36	339	0,62	376	0,74
Dania	623	1,06	647	1,19	426	0,84
Japonia	848	1,45	701	1,29	481	0,95
Belgia	508	0,87	523	0,96	496	0,98
Polska	666	1,14	585	1,08	525	1,04
Hiszpania	1 189	2,03	123	0,23	534	1,06
USA	1 283	2,19	857	1,58	588	1,16
Austria	666	1,14	477	0,88	768	1,52
Estonia	1 445	2,47	1 332	2,45	807	1,60
Włochy	1 564	2,67	1 206	2,22	819	1,62
Francja	2 538	4,34	1 327	2,45	992	1,96
Wielka Brytania	2 471	4,22	2 376	4,38	1 519	3,01
Szwecja	2 775	4,74	2 310	4,26	1 677	3,32
Szwajcaria	1 895	3,24	1 627	3,00	1 678	3,32
Holandia	3 498	5,98	2 939	5,42	1 738	3,44
Niemcy	7 636	13,05	6 516	12,01	5 618	11,12
Inne	6 949	11,88	5 856	10,78	7 905	15,64
Rosja	19 080	32,61	23 426	43,17	22 940	45,40
Razem	58 513	12,56 ²	54 270	12,61	50 533	12,74 ²
Finowie	407 392	87,44 ³	375 971	87,39 ³	345 976	87,26 ³
Suma	465 905	100,00	430 241	100,00	396 509	100,00

^a - % TZ - odsetek wśród turystów zagranicznych, ^b - odsetek turystów zagranicznych w całym ruchu turystycznym, ^c - odsetek turystów krajowych w całym ruchu turystycznym.
 Źródło: www.stat.fi, specjalista Mikko T. Mäkinen.

ków odwiedzających rocznie Karelię Północną wynosi ok. 600 osób. W strukturze odwiedzających Karelię Północną dominują turyści krajowi, którzy stanowią aż 87,3%. Dominującą grupę turystów zagranicznych stanowią Rosjanie (45,4% w 2009 r.) odwiedzający swych krewnych lub poszukujący pracy i lepszego życia. Ponad 1000 osób przybyło w ostatnich latach z Niemiec, Holandii, Szwajcarii, Szwecji oraz Wielkiej Brytanii. Finowie odwiedzają Karelię Północną przede wszystkim w miesiącach wakacyjnych. Natomiast w odwiedzinach turystów zagranicznych wyróżniają się sezony letni oraz zimowy.

Wskaźnik funkcji turystycznej miejscowości wg Barretje'a/Deferta dla Joensuu wynosi 2,61, co zgodnie z interpretacją WARSZYŃSKIEJ i JACKOWSKIEGO (1978) pozwala zaliczyć je do grupy małych ośrodków administracyjnych. Liczba turystycznych miejsc noclegowych przypadająca na 100 mieszkańców stałych dla całego regionu Karelii wynosi natomiast 3,33. Strukturę oraz liczbę obiektów noclegowych na terenie Karelii Północnej przedstawiono w tab. 3.

Tabela 3. Ogólna liczba obiektów i miejsc noclegowych na terenie Karelii Północnej w roku 2009

Rodzaj obiektu noclegowego	Liczba	
	obiektów	miejsc noclegowych
Hotele	22	2 070
Hostele	5	178
Domki	164	2 666
Inne obiekty noclegowe	26	920
Razem	217	5 834

Źródło: opracowanie własne na podstawie zebranych informacji (różne źródła).

Wskaźnik intensywności odwiedzin wg Schneidera wynosi w Karelii 257,1 (turyści plus odwiedzający jednodniowi), wskaźnik wykorzystania pojemności bazy noclegowej wynosi 77,13, a wskaźnik jej rozwoju 42,85. Gęstość bazy noclegowej jest niewielka - 0,27 miejsc noclegowych/km². Z przynajmniej jednego noclegu na terenie Karelii podczas swojego pobytu korzysta 55% przyjezdnych. Zwykle zostają oni 2,25 dni. W dokonanej przez autorkę analizie SWOT oraz jej interpretacji w układzie współrzędnych Karelia Północna znajduje się na tzw. obszarze „ataku” (za: STASIAK, WŁODARCZYK, KACZMAREK 2010). Istnieją zatem duże możliwości wykorzystania atutów. Zauważono więcej plusów niż minusów oraz więcej szans niż zagrożeń (dane pozyskane z Fińskiej Izby Turystyki od Mikko T. Mäkinena).

Aby podsumować miejsca najatrakcyjniejsze skompiłowano wyniki badań ankietowych i bonitacyjnych tworząc w efekcie jedną wspólną mapę atrakcyjności turystycznej (rys. 7). W fazie końcowej autorka wy-

znaczyła trzy najbardziej atrakcyjne rejony Karelii Północnej: Region Centralny, Region Przyrodniczy oraz Region „Kalevali”.

Zdaniem autorki Finowie obecnie wysoko cenią Karelię Północną jako obszar recepcji turystycznej, jednak nie można mówić o randze międzynarodowej tego obszaru. Odwiedzają go coraz liczniej turyści z zagranicy, jednak jego peryferyjne położenie na mapie Europy sprawia, iż prawdopodobnie pozostanie ona regionem „elitarnym”, gdzie docierać będą tylko bardzo świadomi turyści.

Strategie rozwoju Finlandii i Karelii Północnej oraz działania władz wskazują natomiast, iż region ten ma pozostać niezdegradowany, co wyraża się w kształtowaniu turystyki zrównoważonej (ekoturystyki), kwalifikowanej oraz agroturystyki. W pracy dowiedziono, iż Karelia Północna jest rzeczywistym regionem turystycznym.

5. PODSUMOWANIE – PRZYDATNOŚĆ ZASTOSOWANYCH METOD BADAWCZYCH W BADANIU ATRAKCYJNOŚCI TURYSTYCZNEJ REGIONÓW

Dzięki wykorzystaniu dwóch metod badawczych równocześnie autorka wskazała obszary i miejsca najbardziej atrakcyjne w Karelii Północnej oraz najchętniej odwiedzane. Obie te metody (ankietowa i waloryzacji według bonitacji punktowej) wzajemnie się uzupełniają dając pełniejszy obraz atrakcyjności turystycznej regionu oraz usytuowania walorów na jego terenie.

Metoda waloryzacji wg bonitacji punktowej uważana jest za bardziej obiektywną od badań ankietowych, jednak biorąc pod uwagę, że w przypadku gdy autor jest jednocześnie wykonawcą występuje pewien pierwiastek subiektywizmu. Każdy autor mógłby bowiem przyjąć różne elementy do analizy, nadać im inną rangę, liczbę punktów oraz utworzyć inne przedziały. Nie jest to zatem metoda pozbawiona wad.

Innym aspektem jest dobór skali mapy. Ważne jest, by dobrać mapę jak najdokładniejszą, zawierającą wiele elementów, szczególnie turystycznych. Dzięki bezpośredniej inwentaryzacji terenowej autor powinien zweryfikować, czy najistotniejsze elementy nie zostały pominięte.

Podsumowując te rozważania można stwierdzić, że metoda waloryzacji jest dobrym sposobem wskazania obszarów bardziej i mniej atrakcyjnych, ale jedynie pod warunkiem wykorzystania map we właściwej skali oraz o bogatej treści. Stworzenie odrębnych map cząstkowych ukazujących aspekt: przyrodniczy, antropogeniczny oraz dostępność komunikacyjną po-

zwalają dostrzec, które cechy decydują ostatecznie o atrakcyjności danego regionu.

Badania ankietowe przeprowadzone na dwóch grupach studentów pozwoliły dowiedzieć się, które miejsca są najczęściej i najchętniej odwiedzane, co o nich myślą turyści krajowi i zagraniczni. Tym sposobem dowiedziono również, które wydarzenia kulturalne są atrakcyjne, jakie przeszkody napotykać turyści podczas swoich wypraw oraz jakie są ich wrażenia. Analiza ich odpowiedzi uzupełnia metodę waloryzacyjną. Zestawienie wyników obu badań daje odpowiedź na pytanie, czy miejsca obiektywnie atrakcyjne, faktycznie są miejscami recepcyjnymi.

Autorka uważa, że wykonanie obu badań jednocześnie i zestawienie ich wyników pozwala bardziej obiektywnie ocenić atrakcyjność turystyczną regionów. Wykorzystanie tylko jednej z nich, nie daje odpowiedzi na wszystkie pytania. Jest to zatem dobra droga badania różnych aspektów związanych z turystyką na dużych jednostkach przestrzennych, choć należy ją uzupełniać także innymi miernikami, danymi statystycznymi oraz analizą dostępnej literatury. Zaproponowany sposób oceny atrakcyjności regionu jest istotny, gdyż bazuje na interpretacji porównawczej, co stanowi cenne źródło informacji oraz ujmuje aspekty turystyczne w sposób holistyczny.

PRZYPIS

¹ Zaproponowana metoda oceny regionu pod kątem turystycznym została zastosowana w pracy magisterskiej K. Kowalskiej pt. *Atrakcyjność turystyczna Karelii Północnej (Finlandia)*, która powstała w Instytucie Geografii Miast i Turystyki Uniwersytetu Łódzkiego pod kierunkiem prof. Stanisława Liszewskiego w 2010 r.

BIBLIOGRAFIA

- KACZMAREK J., STASIAK A., WŁODARCZYK B., 2010, *Produkt turystyczny – pomysł, organizacja, zarządzanie*, rozdz. 2, PWE, Warszawa.
- KOWALSKI R., 1996, *Przegląd metod waloryzacji środowiska przyrodniczego*, „Folia Turistica”, nr 6, s. 7–18.
- LEHTIPU M., 1996, *Finland a Lonely Planet travel survival kit*, Lonely Planet, Finlandia, s. 354–390.
- MICHOWIAK A., 2004, *Waloryzacja turystyczna gminy Dubeninki w świetle różnych metod badawczych*, „Turizm”, 14/2, s. 57–71.
- RAIVO P.J., 2002, *The peculiar touch of the East: reading the post-war landscapes of the Finnish Orthodox Church*, „Social and Cultural Geography”, vol. 3. No. 1, s. 12–24.
- ROGALEWSKI O., 1977, *Zagospodarowanie turystyczne*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa.
- VIRTAMO P., VUORJOKI K., 2005, *Outdoor Karelia Finland*, PK Media Service Oy, Helsinki.
- WARSZYŃSKA J., JACKOWSKI A., 1978, *Podstawy geografii turystyki*, PWN, Warszawa, s. 20–32.
- WARSZYŃSKA J., 1974, *Ocena zasobów środowiska naturalnego dla potrzeb turystyki (na przykładzie województwa krakowskiego)*, Zeszyty Naukowe UJ, Prace Geograficzne, z. 36, s. 9–17.